
[Home](#) / Autoetnograafiline uuring: minu kogemus pagulaste kohanemisprogrammi uurijana

Autoetnograafiline uuring: minu kogemus pagulaste kohanemisprogrammi uurijana

GERDA-LIIS VANATUA

Alates 1997. aastast, mil Eesti võttis vastu pagulasseaduse ja liitus ÜRO pagulasseisundi konventsiooniga, on Eestile esitatud 821 rahvusvahelise kaitse taotlust ja kaitse on saanud 172 isikut: neist 88 pagulast ja 84 täiendava kaitse saajat (Riigikontrolli aruanne, 2016). Umbes pooltel nendest sisserändajatest on kõrgharidus ja neile järgnesid kutsekeskharidusega isikud. Olenemata sisserändajate haridustasemest, on neile ette nähtud osalemine kohanemisprogrammis, et toetada nende lõimumist, tagades neile teadmised seoses riigi, ühiskonna, igapäevase eluolu, töö, õppimise ja perekonnaga seotud teemadel ning soodustades neil eesti keele oskuse omandamist (Välismaalaste seadus, 2014). Kuna pole veel ühtegi uuringut Eestis avalikustatud, mis näitaks, kas kohanemisprogramm aitab ja toetab pagulaste hakkamasaamist sihtriigis, siis oli algseks uurimisprobleemiks kohanemisprogrammi tulemuslikkus läbi pagulaste kogemuse, aga kuna pagulasi polnud võimalik intervjuuerida, siis pidin fookuse seadma iseenda kogemusele. Sellest lähtudes on seatud uurimustöö keskne uurimisküsimus: milline on minu kogemus uurijana uurides pagulastele suunatud kohanemisprogrammi? Eesmärk on enda kogemuse mõistmine pagulastele suunatud kohanemisprogrammi uurijana läbi autoetnograafilise uurimuse. Autoetnograafia on üks kvalitatiivse uurimisviisi uurimismeetodeid, mille eesmärk on kirjeldada ja süstemaatiliselt analüüsida isiklike kogemusi, et siis ennast mingis sotsiaalses või kultuurilises kontekstis uurida ((Laherand 2008; Wall 2006, viidanud Peterson, 2014).

Lähtuvalt eesmärgist on püstitatud järgnevad ülesanded:

- kirjeldada autoetnograafilise uurimuse olemust
- selgitada kogemuse mõiste sisu

- *luua ülevaade kohanemisprogrammi ülesehitusest, meetmetest ning tuua näiteid teistest Euroopa Liidu riikidest (Portugal & Soome)*
- *viia läbi autoetnograafiline uurimus.*

Võtmesõnad: pagulased, kohanemisprogramm, kogemused, autoetnograafiline uurimus.

SISSEJUHATUS

Pagulased ja rahvasteränne on hetkel maailmas väga aktuaalne teema, mis tekitavad inimestes erinevaid ootusi ja emotsioone. Negatiivsed ootused tekivad inimestel ilmselt sellest, et pagulased on tundmatud ja nende kohta ei teata palju. Psühholoogid ütlevad, et hirmust saab üle, kui heita hirmule valgust ja talle sügavalt silma vaadata (Kaasiku, 2015). Enamasti peetakse pagulasteks kõiki sisserändajaid, kes on tumedama nahaga, aga tegelikult see nii ei ole. Pagulane on isik, kes on sunnitud oma kodumaalt lahkuma, sest teda kiusatakse taga, kas tema rassi, usu, rahvuse, sotsiaalsesse gruppi kuulumise või poliitiliste veendumuste tõttu. (Pagulasabi, 2014). Pagulane on inimene, kes asub väljaspool oma kodumaa territooriumi ning kellel on mõjuv põhjus karta, et ta satub kodumaal tagakiusamise alla (Pagulasseisundi konventsiooniga ühinemise seadus, 1951).

Selleks, et pagulased siinses ühiskonnas toime tuleksid, organiseerib riik nende jaoks kohanemisprogrammi.

Kohanemisprogramm aitab kaasa pagulastel kohaneda siinse eluga ja samuti aitab kaasa sellele, et ühiskond oleks terviklik. Kohanemisprogramm on välismaalaste seaduse määruse tähenduses tegevuskava uussisserändaja Eestis kohanemise toetamiseks ning see sisaldab kohanemisprogrammi koolitusmooduleid ja algtasemel eesti keele õpet (Välismaalaste seadus, 2014). Kuna mul ei õnnestunud uurida, kas kohanemisprogramm on aidanud pagulastel kohaneda siinse eluga, siis koostan autoetnograafilise uurimuse, mille eesmärk on mõista enda kogemust. Eesti keele sõnaraamat defineerib kogemust kui mingis tegevuses kogetu põhjal omandatud teadmist või oskust (Eki, 2009). Autoetnograafilise uurimuse koostamine aitab mul enda kogemust mõista, kuna erinevalt teistest sotsiaalteaduslikest uurimismeetoditest, on autoetnograafilise uurimuse keskmes uurija ise, olles üheaegselt nii uurimuse subjekt ehk uurija, kes uurib ning objekt ehk osaleja, keda uuritakse (Chang jt. 2011; Chang 2008; Wall 2006, viidanud Peterson 2014).

AUTOETNOGRAAFILINE UURIMUS

Autoetnograafilise uurimuse tegemiseks, tuleb kõigepealt selgitada autoetnograafia mõistet ja selle olemust. Selles peatükis toetun ma Kärt Petersoni maigistritööle autoetnograafilisest uurimusest. Auto tähendab isiklikke kogemusi, etno tähendab rahvast ja graafia tähendab kirjeldamist või analüüsimist. Autoetnograafia on üks kvalitatiivse uurimisviisi uurimismeetodeid, mille eesmärgiks on kirjeldada ja süstemaatiliselt analüüsida enda või ka teiste kogemusi ning neid mingis laiemas sotsiaalses või kultuurilises kontekstis uurida. Autoetnograafia on õppimine enda kogemusest ja nende kogemuste ülestähendamise ning nendele tähenduse loomisest. Autoetnograafia on enesekeskne ja keskendub „oma minale“ ning autoetnograafiline uurimus kasutab autobiograafilist andmestikku: isiklikud mälestused, enesevaatlus, refleksioon ja eneseanalüüs. Autoetnograafia on enda tegevuse peegeldamine mingis sotsiaalses grupis või kontekstis. Tüüpiliseks autoetnograafia vormiks on kirjutatud tekst, kuid autoetnograafiat võib esitada ka läbi visuaalsete vahendite, nagu näiteks fotod ja joonistused või kombineerides teksti ja visuaalseid vahendeid. Autoetnograafia aluseks on tekst, mis võib olla kirjutatud retrospektiivis, kuid mille eesmärgiks on alati uurijapoolseid kogemusi ja minevikku suunatud tagasivaadet tõlgendada- see on lugu, mis käsitleb üheaegselt nii minevikku kui oleviku ning selle protsessi käigus need kaks ühinevad omavahel. Kuid samas puudutab autoetnograafia ka tulevikku, mis algab siis kui algas sündmuse kirjutamine või rääkimine.

(Peterson, 2014).

Autoetnograafia kirjutamise stiilid võib Changi (2008) järgi jagada neljaks:

1. Kirjeldav, mis on realistlik.
2. Analüütiline, mis on tõlgendav.
3. Ülestunnistav-mis, kutsub emotsioone esile.
4. Kujutlusvõimeline- mis, on loov.

(Peterson, 2014).

Autoetnograafilise uurimuse aluseks on uurija sisemine vajadus leida vastus mingile küsimusele või lahendus probleemile, mis saab alguse sotsiaalsest kontekstist ja grupist, kus uurija tegutseb või kuulub. Probleem või küsimus, millele vastust otsitakse ei pruugi olla koheselt sõnastatav või lahendatav, vaid pigem on tegemist mingi asjaoluga, mis tekitab uurijas rahutust või ebakindlust ning viitab sellele, et miski vajab parandamist või muutmist. Näiteks Michael Dyson (2007) on

öelnud, et autoetnograafia on ainukene võimalus tähendusiloval viisil kirjeldada ja uurida seda sotsiaalset konteksti, mis meid ümbritseb. Selle kohaselt on uurija isiksus pidevas muutumises selles protsessis ning uurija kasutab kogemusi, et koguda rohkem informatsiooni selle sotsiaalse konteksti kohta, kus ta igapäevaselt tegutseb. Autetnograafia kesmes on autori kogemused ja autor ise ning autoetnograafiline uurimus on orienteeritud tulemuse saavutamisele, näiteks uurimusküsimustele vastuste leidmisele, kuid seal on oluline ka kirjutamisprotsess. (Peterson, 2014). Autobiograafilise uurimuse koostamine ei erine tavalisest kvalitatiivse uurimuse protsessist, kuna selle aluseks on samuti probleem ja küsimus, mille tahetakse vastust leida. Peterson on oma magistritöös kirjutanud lähtudes (Chang 2008) seisukohtadele, et kvalitatiivse uurimuse puhul ei ole andmete kogumine alati eelnev või eraldiseisev andmete analüüsimisest ja tõlgendamisest, näiteks kui autoetnograafia koostajad meenutavad minevikus toimunut, siis nad ei koge juhuslikke mälestusi, vaid pigem neid, mis aitavad kaasa nende autoetnograafiale, mis toetavad nende fookust ja andmete kogumise nõudeid. Autoetnograafia koostamine algab andmete kogumisest, mis jätkub läbi terve uurimisprotsessi, lihtsalt oluline on, et uurija on võimalikult aus ning kirjeldab oma kogemusi nii autentselt kui võimalikult. Ja uurija peaks kirjutama just sellest, mida ta tegelikult ei tahaks kirjutada ja eelistaks vaikida, kuna eesmärk ei ole näidata ennast võimalikult heas valguses, vaid kirjutadagi oma vigasest, piinlikest olukordadest, kahtlustest nin eelarvamustest. Palju rõhutatakse seda, et autoetnograafias peab olema detailseid kirjeldusi, mida emotsionaalsem ja subjektiivsem on protsesside kirjeldused, seda suurem on tõenäosus, et läbi autoetnograafia on võimalik näha sügavamaid käitumismustreid. (Chang 2008; Tenni jt. 2003, viidanud Peterson 2014).

Autoetnograafia koostajad võivad kasutada mitmeid meetodeid, et lihtsustada meenutamist:

1. Visuaalsete vahendite kasutamine: joonistused.
2. Tegevuste loendamist: inimeste, tehismaterjalide, perekondlike ja sotsiaalsete väärtuste ja vanasõnade, mentorite, kultuuridevaheliste kogemuste ning meeldivate/ebameeldivate tegevusteloendamist.
3. Autoetnograafia koostaja tausta ülestähendamist: haridus, päeva ja nädala, igaastase elutsükli ülestähendamist.
4. Lugesdes ja mõtestades teiste autoetnograafiaid ja enesenarratiive.
5. Võib koguda teiste andmeid: inimeste lood, luuletused, isiklikud päevikud, välimärkmed, kirjad, vestlused, intervjuud enda jaoks tähtsate inimestega, perekonnalood, dokumendid, fotod,

elukogemused.

(Chang 2008, viidanud Peterson 2014).

Autoetnograafiat kirjutatakse „mina“-vormis, tänu millele saab autorist ise uurimisobjekt ning uuritav ja uurija saavad üheks ja samaks isikuks. Võib öelda, et see on autoetnograafilise uurimuse oluliseks osaks ja ka eelduseks- see kõlab küll võõralt, kuna akadeemilised publikatsioonid kirjutatakse harilikult kolmandas isikus ning umbisikulises vormis, aga kirjutades iseennast oma töösse, esitavad autoetnograafia koostajad väljakutse aktsepteeritud ja harjumuslikele uurimismeetoditele, mis väärtustavad autori mittekuuldavat häält (Dyson 2007; Holt 2003; McIlveen 2008, viidanud Peterson 2014).

Isiklike lugude kirjutamine võib autorile endale mõjuda ravivalt kui kirjutatakse selleks, et mõista iseennast ja oma kogemusi, kuna see võib vabastada ennast raskest koormast ja seada kahtluse alla üldtunnustatud arusaamad. Sellisel viisil proovime paremaks muuta oma suhetid ja neid ka paremini mõista, vähendada eelarvamusi, julgustada isiklikku vastutust, suurendada teadlikkust, edendada kultuurilist muutumist ja anda inimestele hääl, mille olemasolust nad enne kirjutamist ei pruukinud teadlikud olla. (Ellis jt. 2011; Hamden 2012, viidanud Peterson 2014).

TEOREETILINE KÄSITUS KOGEMUSE MÕISTE SISUST

Minu arvates on kogemus lai mõiste, kuna iga inimene saab sellele anda oma tähenduse. Eesti keele sõnaraamatu definitsioonis on kogemus mingis tegevuses kogetu põhjal omandatud teadmine või oskus (Eki, 2009). Näiteks, kui mina uurin pagulaste kohanemisprogrammi, siis selle tegevuse kaudu, saan ma mingi kogemuse. Kogemine on kui mingi protsess, mille käigus kogemine haarab kõiki tunnetustasemeid ja selle tulem on kogemus (Kuurme, 1999, 53, viidanud Kallaste 2012). Rauhala (1990) on seisukohal, et kogedes mõistetakse miski millekski, andes selle käigus kogetavale reaalsele tähendusi, mis võivad olla teadvustatud, ebaselged, väärastunud, kui ka teadvustamata (Kuurme, 1999: 53-54, viidanud Kallaste 2012). Kogemus on mingi olukorra subjektiivne teadvustamine, mis on kordumatu ja mõjutatud mingite varasemate kogemuste poolt ning millele uue tähenduse andmine seab kahtluse alla isiksuse varasema käitumise, teadmise, oskuse ja arusaama (Mezirow, 1991; Jarvis, 1998; Kuurme, 1999; Märja, Lõhmus, Jõgi, 2003; Karm, 2007, viidanud Kallaste 2012).

Meier (2008) on arvamisel, et varasemad kogemused julgustavad meid võtma riske ning võimaldavad õigesti reageerida juba tuttavatele situatsioonidele, aga teiste kogemusi tõlgendades

lähtutakse oma arusaamadest ning selle põhjal luuakse endale sobiv teadmine, mida peegeldatakse oma käitumises (Kallaste, 2012).

Soome uurija, Salmi-Niklander (2009), on seisukohal, et kogemus ei sisalda ainult teavet, vaid sisaldab ka tundeid ja ootusi ning see avaldub mitte ainult sõnas, vaid ka piltide ja muljete vahendusel (Puistaja, 2014). Puistaja (2014) on oma magistritöös kirjutanud, et kogemus võib olla vahendatud, see lahestub ja settib ning kujuneb pikas perspektiivis kui teatav tõdemus, tõlgendus, mida saab mõista kui elutarkust ning, et kogemus/elamus on seotud tunnetega, emotsioonidega, inimese enda elu mingi sündmuse ja olukorraga, mida ta meenutab oma elu jooksul.

Askham (2008) on seisukohal, et kogemused on üheks inimese identiteedi kujunemise aluseks (Habicht, 2012). Virtanen (2006) on öelnud, et kogemus on suhe inimese kui subjekti, inimese tegevuse objekti ning sellele objektile suunatud tegevuse vahel (Lahterand, 2008, viidanud Habicht 2012). Kogemus on varasema olukorra käsitlemine, mis muutub ajas pidevalt ja kogemust mõjutavad inimesest endast ja välismaailmast tulenevad tegurid, mis on kogemuse kujunemisel võrdselt tähtsad (Heavey & Hurlburt, 2008, viidanud Habicht 2012).

Erinevad autorid on selgitanud mõistet „kogemus“ erinevalt, kuid ühiselt tuleb välja mõte, et kogemus tekib protsessi tulemusel ja see sisaldab endas mingi varasema olukorra analüüsimist ning seda mõjutavad inimese enda kui ka teistelt tulenevad arusaamad/mõtted/tegurid.

KOHANEMISPROGRAMM UUSSISSERÄNDAJATELE: ÜLESEHITUS JA MEETMED

Selleks, et mõista kohanemisprogrammi tähtsust, tuleb kirjeldada selle ülesehitust. Nagu varasemalt kirjutasin, siis kohanemisprogrammi eesmärk on uussisserändajate rändeprotsessi ja hilisema lõimumise toetamine, tagades neile teadmised riigi ning ühiskonna toimimise, igapäevase eluolu, töö, õppimise ja perekonnaga seotud teemadel ning soodustades neil eesti keele oskuse omandamist (Riigiteataja, 2014). Kohanemine on protsess, mille käigus riiki ümberasunud inimesed kohanevad uue keskkonna ja ühiskonnaga. Protsessi iseloomustab teadmiste ja oskuste andmine igapäevaelu puudutavatel teemadel nagu näiteks elukoha leidmine, kooli- ja lasteaiakohad, maksud, tervishoiu- ja sotsiaalteenused, keeleõppe võimalused. Ka riigiga seotud teemadel: ühiskonna korraldus, seadused, riigi toimimise põhimõtted, teise riigi kodakondsusega isikute õigused ja kohustused, elamisloa ja elamisõigusega seonduv jm ning teadmisedkäitumuslikus sfääris: esmane arusaam vastuvõtva ühiskonna alusväärtustest ja kultuurilistest tavadest. (Riigikontrolli aruanne, 2016).

Eestisse saabumisel saab kaitse saanud isik endale tugiisiku, kelle esmaseks ülesandeks on informatsiooni andmine Eesti riigi, ühiskonna toimimise ning eluolu kohta. Samuti suunab PPA (politsei- ja piirivalveamet) kaitse saanud isikud kohanemisprogrammi, mis on pagulastele kohustlik. Eestis kordineerib ja organiseerib siseministeeriumi üldist sisserändega seotud kohanemisprogrammi, mille erinevad moodulid on suunatud nii töö-, pere-, õpperände kui rahvusvahelise kaitse alusel saabuvatele inimestele. Pagulased suunatakse osalema kohanemisprogrammi, mille eesmärk on toetada kohanemist ja hilisemat lõimumist, tagades teadmised Eesti riigi ning ühiskonna toimimise, igapäevase eluolu korraldamise, töö, õppimise ja perega seotud teemadel ning soodustada ka eesti keele omandamist. Kohanemisprogramm koosneb erinevatest, umbes ühe päeva pikkustest koolitustest. Pagulastele mõeldud kohanemisprogrammi pakutakse neljas keeles: inglise, vene, prantsuse ja araabia. Noortel vanuses 18-26 on võimalik tasemeharidus omandada töökohapõhise õppe kaudu Õpipoisiõppes. Noort suunab kohalik omavalitsus ning programmi korraldab SA Innove. Õpipoisiõpet korraldavad vajadusel ka kutsekoolid, aastaks 2018 on planeeritud 4700 kohta individuaalse õppekava põhjal kolmepoolse lepingu alusel (õppija; kutseharidusasutus; tööd pakkuv asutus). Võimalik on saada töökohapõhises õppes tasemeharidus (põhiharidus, keskkooliharidus). (Vastuvõtmise tegevuskava, 2015).

Kohustuslikule kohanemisprogrammile lisaks on välja töötatud ka E-kohanemisprogramm, mis pakub A2 taseme eesti keele õpet, tutvustab Eesti elu ja ühiskonda ning aitab uusimmigrantidel ja pagulastel sotsiaal-majanduslikus valdkonnas toime tulla. E-kohanemisprogramm on tehtud kättesaadavaks ka kõigile teistele inglise keelt kõnelevatele Eestis viibivatele välismaalastele sõltumata päritoluriigist ja asukohast Eestis. E-kohanemisprogrammis toimub õppimine videokursuste, veebinaride, interaktiivsete tegevuste ja individuaalse nõustamise abil. Videokursused viivad õppijad erinevatesse igapäevastesse suhtlussituatsioonidesse ning õpetavad neid seal toime tulema.

(Immisoft, 2012).

BAASKOOLITUS JA TUGITEENUSED

Kohanemisprogrammi baaskoolituse maht on umbes 65 tundi ja selle käigus valmistatakse kohaneja ette tööturule sisenemiseks ning üldiseks sotsiaal-majanduslikuks lõimumiseks. Baaskoolitus hõlmab nii sotsiaal-majanduslikku valdkonda kui ka kodanikuõpet. Kohanemisprogrammis osalemise tõttu suureneb kohanejate ühiskondlik aktiivsus märkimisväärselt. Baaskoolituses pakutava kodanikuõppe valdkonnas tutvustatakse erinevaid

valdkondi: Eesti ajalugu, elu, kultuuri ja ühiskonda ning ühiskonna põhinorme ja -väärtusi, jagatakse praktilist teavet riigis kehtivate seaduste, näiteks töösuhet reguleerivate õigusaktide ning kolmandatest riikidest pärit elanike õiguste kohta, selgitatakse põhiseadust ja kodakondsuse seadust puudutavaid küsimusi, kodakondsuseksami sooritamise korda ning õigusabi saamise võimalusi. Kodanikuõppe üks eesmärgi panna kohaneja Eesti ühiskonnas aktiivselt tegutsema ja osalema. Kodanikuõppe toimub suures osas kogemuslike tegevuste kaudu, näiteks ekskursioonide, filmide ja mitmete teiste kogemuslike tegevuste kaudu, näiteks muuseumi-, kontserdi- ja teatrikülastused, külalisesinejad, praktilised tegevused jms. (Rannut, 2009).

Sotsiaal-majandusliku lõimumise valdkonnas antakse abi argielu valdkondades, näiteks teabeotsinguil, eluaseme ja töökoha leidmisel, tervishoiu- ja sotsiaalteenuste ning haridus- ja kutseõppeteenuste saamisel. Baaskoolituse eesmärk on eelkõige nõustada kohanejat sotsiaal-, ravi- ning tööturuteenuste küsimustes, anda praktilisi oskusi iseseisvaks toimetulekuks ja info leidmiseks ning valmistada teda ette tööturule sisenemiseks. Kohanejatele antakse ülevaade Eesti tööturul olevast olukorrast, Eesti Töötukassa ja nõustamiskeskuste tugiteenustest ja toetustest kui ka Eestis töösuhet reguleerivatest õigusaktidest ning töölepingu sõlmimise protsessist. Lisaks tutvustatakse ka Eesti Töötukassa pakutavaid tööpraktika võimalusi ning võimalusi end täiendada või ümber õppida. Kohanejatele tutvustatakse Eesti sotsiaal- ja ravikindlustussüsteemi, olulisemaid sotsiaal- ja raviteenusi ning sotsiaaltoetuste ja hüvitiste taotlemise reegleid ja võimalusi. Samuti antakse teadmisi ja oskusi mitmes argielu valdkonnas, nagu näiteks eluasemeküsimustes, täpsemalt toetused, eluasemelaenu ning kinnisvara ostu-müügiprotseduurid. Kohanejate jaoks on oluline Sotsiaal-majandusliku lõimumise valdkonnas omandada toimetulekuoskus eestikeelsete infokanalite kasutamisel ning omandada oskus argielus eesti keeles toime tulla. Sellepärast on ka baaskoolituse tegevused lõimitud eesti keele õppega, kus on võimalus praktilise tegevuse kaudu vajalikke oskusi omandada. Kohanejatele tuleks tutvustada vastavaid ja vajaminevaid infokanaleid, kust nad saaksid edasist informatsiooni ja abi nii eesti, inglise kui ka vene keeles, et neil oleks lihtsam hakkama saada. (Rannut, 2009).

EESTI KEELE ÕPE

Keelekoolituse maht on 364 tundi (14 EAP), kus kohanejad omandavad vajaliku esmase keeleoskuse (A2) tase. See võimaldab kohanejal iseseisvalt ühiskonnas tähtsamates valdkondades ja tööturul toime tulla. A2-taseme keeleõppe ja baaskoolituse lõimitud programm on jaotatud kuueks erinevaks teemamooduliks, mis võimaldab kohanejatel valida, et soovi korral saavad nad lõimitud lähenemise keele ja baaskoolituse õppesisu omandamisel. Õppekavas, mis

on lõimitud- seal on igas moodulis keskmiselt 60–62 tundi keelekoolitust ning 10–12 tundi baaskoolitust. (Rannut, 2009).

1. Moodul: teemaks on mina ja Eesti. Õpetatakse Eesti elu ja ühiskonda.

Õpitakse kuulama eesti keelt, aru saama esmastest tähtsatest tavafraasidest, omandatakse peamised suhtlus- ja toimetulekuoskused.

1. Moodul: teemaks on Elukoht.

Õpitakse oma elukoha, aadressi kodu ja perekonna tegemiste kirjeldamist, samuti aadressi järgi orienteerumist. Õpitakse fraase, mis aitavad suhelda ühistranspordis ja, mis on abiks pileti ostmisel ning õpitakse suhtlemist poes, kohvikus, restoranis ja pangas.

1. moodul: teemaks on keha ja tervis.

Selgitatakse tervishoiu- ja raviteenused ning õpitakse tervisliku eluviisi teemadel

1. moodul: teemaks on töökoht.

Õpitakse asju, tegevusi ja suhtlemist, mis on vajalikud töökohal. Õpetatakse oskust lugeda töökuulutusi ajalehest ja internetist, otsida internetist infot ja seda internetti sisestada, näiteks tööotsinguportaalides ning räägitakse ka töövestlusest. Õpetakse ka eluloo kirjutamist ja oskust leppida kokku kohtumisi.

1. moodul: teemaks meedia.

Õpetatakse teemadel Eesti televisioon, raadio, ajakirjad, ajalehed, poliitika, majandus. Räägitakse meelelahutusest: spordist, kunstist, muusikast ning erinevatest üritustest.

1. moodul: teemaks on õigused Eestis.

Räägitakse kodakondsusest, kodaniku ja poliitilistest õigustest. Õpetatakse avaldama arvamust ja väljendada seisukohti ning tundeid. Õpetatakse küsima ja kutsuma abi erinevates situatsioonides, näiteks politseiijaoskonnas, tulekahju korral, elektrikatkestuse jms.

(Rannut, 2009).

KOHANEMISPROGRAMMIDE PRAKTIKAD EUROOPA LIIDU LIKMESRIIKIDES: SOOME JA PORTUGALI NÄITEL

Eestile võiks kohanemisel eeskujuks olla näiteks Portugal ja Soome, kuna MIPEX uurimuse kohaselt Portugal on teisel kohal ja Soome neljandal ning neid hinnatakse üldiselt väga heaks. Selles uuringus osales 31 riiki ning Eesti oli oma tulemustelt 19.-nes. Soomes on näiteks lubatud varjupaigataotlejatel juba pärast kolme kuud riigis viibimist tööle asuda, mis toetab isikute sotsiaalset toimetulekut ja integratsiooni uude ühiskonda. Selleks, et integratsioon oleks edukas ja toimiks, siis teevad omavahel koostööd Siseministerium, kohalikud majandusarengu-, transpordi- ja keskkonnakeskused, tööhõive ja majandusarengu bürood ning kohalikud omavalitsused. Soome integratsioonisüsteem pöörab suurt rõhku ühelt poolt teadmiste andmisele soome keelest ja kultuurist ning töö- ja haridusvõimaluste tutvustamisele, teiselt poolt proovib aga ka varjupaigataotlejate kultuuri ja keelt säilitada. (MINAS-5, 2011).

Hea näide on ka Portugal, kuna Portugalis toimiva rahvusvahelise kaitse saanud isikutele suunatud integratsioonisüsteemi kirjeldusel lähtutakse peamiselt Portugese Refugee Councilile saadetud küsimustikule tulnud tagasisidest. Varjupaigataotlejad võivad viibida vastuvõtukeskuses 3-4 kuud, mille aja jooksul on tehtud neile otsus kaitse andmise kohta. Seal keskuskes, kus nad 3-4 kuud viibivad toimuvad varjupaigataotlejatele mõeldud portugali keele kursused, aga nendel osalemine on tasuta ja vabatahtlik. Kui varjupaigataotlejad on kaitse saanud, siis võivad nad osaleda CPRi keelekursustel, mille eesmärgiks on tagada igapäevaseks suhtlemiseks piisav keeleoskus. Kursuste pikkus on organisatsioonist, mis õpet pakub kui ka konkreetse isiku vajadustest. Vastuvõtukeskuses pakutakse neile ka õigus- ja sotsiaalse abi, tööturu teenuseid ning sotsiaalset, kultuurilist ja sportlikku tegevust, mis tutvustavad Portugali ajalugu, kultuuri ja kombeid. Samuti varjupaigataotlejaid suunatakse vabatahtlikele töödele ning neile jagatakse teavet üritustest, mis vastuvõtukeskuse läheduses toimuvad. CPR teeb koostööd erinevate sotsiaalteenuseid pakkuvate MTÜdega. Näiteks Jesuiit Refugee Service (JRS) tagab tõlke- ja advokaaditeenuse ning organiseerib vastuvõtukeskuses sotsiaalset ja kultuurilist tegevust. Šveitsi NGO Médecins du Monde tagab nii arstiabi kui ka psühholoogilise abi kättesaadavuse. Rahvusvahelise kaitse saanud isikutele on õigus haridusele, kutseõppele, tervishoiule ja sotsiaalkindlustustele. Portugali Sotsiaalkindlustusamet (Segurança Social) toetab kaitse saanud isikuid rahaliselt, mida nad saavad kasutada korteri üürimiseks ja selle sisustamiseks. Pärast kaitse saamist aitab CPR neil rentida korteri üüriturult ning CPR pakub ka sotsiaalset nõustamist pärast kaitse saamist ja tööturunõustamist. CPR teeb koostööd ka kohalike omavalitsustega, koolide ja kutseõppekeskustega. Kohalikud omavalitsused aitavad muretseda transporti kultuurireisideks. (MINAS-5, 2011).

Portugalis ei ole riigi tasandil kindlaid kutseharidusprogramme, mis on suunatud kaitse saanud isikutele, aga kaitse saanutel on õigus ja võimalus kandideerida programmidesse, mida pakub Institute of Employment and Vocational Training (IEFP). IEFP saab suunata ka kaitse saajaid vajadusel CPR-isse, kes pakub erinevaid koolitusi ja annab juhiseid, kuidas tööandjaga kontakt luua ning osutab individuaalset nõustamisteenust, kus aidatakse vastavalt oskustele ja kogemustele tööd leida. (MINAS-5, 2011).

EMPIIRILINE OSA

Uurimuse üheks eesmärgiks on läbi viia autoetnograafiline uurimus, mille eesmärk on mõista

enda kogemust pagulaste kohanemisprogrammi uurijana ning otsida vastust küsimusele, et milline on minu kogemus uurijana uurides pagulastele suunatud kohanemisprogrammi. Käesolevas peatükis kirjutan enda autoetnograafia analüüsist ning meetoditest, mida kasutasin.

Nagu ma varasemalt kirjutasin, siis autoetnograafia on üks kvalitatiivse uurimisviisi uurimismeetodeid (Wall 2006, viidanud Peterson 2014). Minu uurimus on autoetnograafiline ja analüütiline ning vormilt kirjalik.

Analüütiline autoetnograafia tähendab seda, et esitatakse autoetnograafia koos selle analüüsiga

(Anderson 2006, viidanud Peterson 2014). Selle uurimuse eesmärgiks on mõtestada ja analüüsida

iseenda kogemust ja mina uurin enda kui pagulate kohanemisprogrammi uurija kogemust.

Uurimuse aluseks on autoetnograafia, mille kirjutasin toetudes uurija päevikule, mida ma täitsin pagulaste kohanemisprogrammi uurides, samuti ka e-kirjade vahetus erinevate organisatsioonidega, kelle abiga soovisin jõuda pagulasteni.

Autoetnograafia kirjutamise vajadus tekkis minul kui kohanemisprogrammi uurijal, kuna ei olnud võimalik intervjuuerida ühtegi pagulast, kes oleks kirjeldanud mulle enda kogemust kohanemisprogrammis ning ma mõistsin, et autoetnograafia kirjutamine aitab mul mõtestada seda kogemust, mis ma selles protsessis sain. Kuna ma pidasin uurimuse kirjutamise kõrval uurija päevikut, siis see aitas mul analüüsida ennast selle protsessi vältel.

MINU AUTOETNOGRAAFIA

Kui koolis sain teada, et pean uurima midagi seoses pagulastega, siis esmalt mõtlesin, et mis seal rasket saab olla. Teema on iseenesest väga lai ja huvitav ning mina otsustasin täpsemalt uurida kohanemisprogrammi kohta, mis on suunatud pagulastele, et kuidas pagulased seal hakkama saavad ja, kas see tõesti aitab neid integreerumisel. Materjali otsima asudes, sain ma aru, et seal ei ole mitte midagi lihtsat. Enamik materjale on rohkem uussisserändajatest ja palju tuli otsida, et pagulaste kohta midagi leiaks. Ma olin pidevalt väga motiveeritud, kuna suure otsimise peale, leidsin ma ikkagi hulga kasulikku informatsiooni ja mõistsin, et suurem ja raskem töö on tehtud, kuid nii see ikkagi ei olnud. Suuremaks katsumuseks oli pagulaste leidmine intervjuuks. Selgus, et pagulased on väsinud intervjuerimistest ja isiklikult nendeni jõuda pole üldse lihtne. Peale seda ma kogesin palju negatiivseid emotsioone, kuna tundsin, et kogu töö, mis on tehtud on kasutu. Hetkel seda kõike analüüsid, mõistan, et see on väga suureks õpetuseks.

Järgnevalt panen ma kirja oma mõtted, mida ma uurimuse koostamise käigus päevikusse kirjutasin ja e-kirja vahetuse, mida pidasin selleks, et pagulasi leida intervjuudeks ning analüüsin seda protsessi.

02.02.2017

Mina alustasin uurimisseminar 2 hilinemisega loengusse, aga õppejõud ei lasknud ennast ega mind sellest kuidagi häirida ja võttis mind väga sõbralikult vastu. Sain pisut kohaneda ja ennast tutvustada. Esmamulje oli väga positiivne.

Esimene loeng oli nagu ikka kõik esimesed loengud, et tutvume õppejõu ootustega, rääkisime oma ootustest ja saime lähemalt tuttavaks kogu oodatavaga.

Arutasime veel selle üle, et mis meie arust läks meil esimeses uurimisseminaris hästi. Just nimelt, mis läks HÄSTI. Tavaliselt räägitakse ju sellest, mis ei läinud hästi. Väga tore, et õppejõud oli nii positiivselt meelestatud ja inspireeris mind. Minus tekkis tahtmine rohkem teha ja mõelda asjadele, mis võiks minu töös hästi olla

Kursuseprogrammist jõudsimme väga palju arutada uurijapädevuste kohta. Saime aru, et eesmärk on arendada meie pädevusi uurijatena, aga kui sellesse sügavamalt lähenesime, siis ei arvanud, et selgub nii palju asju, vähemalt mina mitte.

Uurijapädevuste juures on oluline :

- Neutraalsus

- Ajakohasus
- Eetika
- Teemakohasus
- Sihipärasus
- Allikatele tuginemine
- Süsteemsus, täpsus ja korrektsus
- Kontseptualiseerimine
- Väited, tõestused ja järeldused
- Ühtne kirjastiil
- Kriitilisus
- Arutelu oskus
- Termini täpsus

Nüüd tagasi mõeldes, saan aru, et teemad, millest me alustasime enne artikli kirjutamist, oligi selleks, et tuleksime toime selliste olukordadega, mis minul ette tuli. Sellel hetkel ma arvasin lihtsalt, et oluline on aru saada, mis oskused ja teadmised ühel uurijal olema peavad, aga ma ei arvestanud sellega, et üks uurija peaks rohkme ette mõtlema ja valmistuma olukordadeks, kus uurimus ei pruugi minna nii nagu ma olen planeerinud. Praegu ma leian, et ma oleksin pidanud mõtlema sellele, et võib juhtuda selline situatsioon, kus ma ei leia intervjuueeritavaid ja milline võiks lahendus olla siis. Tuleks kaaluda erinevaid vaiante ja valmistuda kõigeks, kuna teema pagulastega on meie riigis alles hell teema, siis oleksin pidanud arvestama sellega, et nii võib juhtuda.

16.02.2017

Teisest loengust ma kahjuks osa ei saanud võtta, aga hoidsin ennast kursis, millest nad loengus rääkisid. Nimelt oli meil vaja luua teadusartikli mustand ja nad analüüsisid mustandeid. Kindlasti pean vaatama, et minu teadusartikli sissejuhatuses oleks olemas teema, mida uurin ja miks uurin. Sissejuhatus peab olema realistlik, seal peab olemas olema uut informatsiooni, miks teema on oluline, kui uudne uuring on, erinevate seisukohtade seostamine, miseelnevad uuringud on olnud ja kindlasti ei tohi sealt puududa viited. Sissejuhatus peab olema korrektne ja eesmärgile suunatud.

Vaikselt olen kogu selle töö pärast mures. Kas see üldse õnnestub ja saab õigeks ajaks valmis? Tunnen hetkel, et ei oska kuidagi edasi liikuda ja võtta tähtsamat osa oma kontseptuaalsest referaadist välja. Kuidagi peab edasi minema ja otsustasin teha endale uue plaani, et mis peaksid

olema järgmised sammud ja millal neid teostada. Aeg läheb lennates ja oluline on sellega tegeleda, et uuring oleks võimalikult põhjalik ja tooks ka meie ühiskonnale mingisugust kasu. Ma loodan oma tööga saavutada seda, et kui peaks selguma, et pagulastele suunatud kohanemisprogrammid ei ole mõjusad ja tulemuslikud, siis võetakse midagi ette, et pagulastele oleks sellest ka midagi kasu ja samuti ka meie riigile.

Tundsin muret pidevalt sellepärast, et mis osa ma teoorias kasutada võiksin ja, et töö oleks koostatud korrektselt. Ma leian, et see ambitsioon, et lootsin saavutada mingisugust kasu ühiskonnale oma uurimusega oli edasiviiv jõud. See pani mind pingutama ja otsima, kuigi lõpuks viis see mind ka pettumusele. Oleksin pidanud rohkem mõtlema sellele, et hetkel on olulisemad teadmised, mis mina saan ja see, kuidas ma neid teadmisi saan. Lugeses seda sissekannet, siis mulle tundub, et hõljusin liiga pilvedes ega mõelnud realistlikult.

02.03.2017

Selleks, et mu seminaritöö paremini edeneks, olen lugenud eelmiste aastate andragoogika tudengite teadusartikleid ja sealt võtnud endale ideid, kuidas oma tööd kirjutada. Teemad on küll täiesti erinevad, aga ülesehitus on samade põhimõtete alusel. Järgmiseks sammuks on vaja mul koostada intervjuu küsimused ja läbi viia prooviintervjuu. Ma veel täpselt ei tea, kellega seda läbi viia, aga pagulus teemaga seoses olen saanud endale ühe kontakti. Ühelt naisterahvalt soovitati mult uurida pagulaste kohta. Vähemalt nüüd tunnen, et olen sammu võrra edasi liikunud. Lisaks sellele prooviintervjuule, on mul vaja oma sissejuhatust korrastada ja tahaks ka mustandi päris valmis teha.

Mu järgnevad ülesanded on üsna selged ja arusaadavad, aga nendega on vaja lihtsalt tegeleda.

Pidime esmalt läbi viima prooviintervjuu, mis kahjuks ebaõnnestus. Ma soovisin algselt prooviintervjuud ka oma uurimuses kasutada, kuna arvasin, et mida rohkem arvamusi ma pagulastelt kuulen, seda värvikam on mu uurimus. Aga see kontakt, kelle ma sain tegeles ühe sisserrändajaga, kes tuli meie kodumaale õppima, seega ma ei saanud sealt mingisugust abi. Mu esimene tagasilöök ei kurvastanud mind, kuna siis ma mõtlesin, et pagulasi on igal pool ja küll ma ka need intervjuud tehtud saan.

15.03.2017

Olen endale ette võtnud oma sissejuhatuse ja järk-järgult üritan lisada sinna puuduvaid tükke ja muuta. Tänu õppejõu märkustele tean, kuidas oma tööd parandada ja mida mitte. Tagasisides oli

ka positiivseid märkusi, mis annab motivatsiooni edasi töötamiseks.

Olen oma töösse lisanud juurde pagulasmõiste tähendusi, et lugejale oleks võimalikult arusaadav, kes on pagulane. Samuti pidin ka viiteid pisut muutma ja täiendama neid seaduste paragrahvidega.

Sain natuke tegeleda ka õigekirjaga. Eesti keel ei ole tegelikult üldse kerge, vead kipuvad kiiresti tulema, isegi kui arvad, et oskad kirjutada, siis oma töös tuleb väga kriitiliselt kõik üle vaadata. Tihti juhtub nii, et mõtled õigesti, aga kirjutad valesti.

Enda sissekandeid lugedes leian, et keskendusin pidvealt töö teoreetilisele osale, kuigi oleksin selle kõrvalt võinud otsida juba pagulasi, et kindlustada töö tulemit, aga ma liialt arvasin, et mul on aega. Nüüd ma mõtlen, et õigekirjaga oleksin võinud tegeleda täiesti lõpu poole- see ei olnud kõige olulisem osa ja hiljem nagunii kontrollin, mida olen kirjutanud.

25.03.2017

Meil on vaja viia läbi prooviintervjuu ja tekitas väga palju segaseid tundeid minus kui hakkasin küsimusi looma. Õppejõud küll ütles, et selle teadusartikliga tuleb uurijale ikka mingi vastus. Isegi kui tuleb välja minu teemast, et kohanemisprogrammid ei olegi tulemuslikud, siis see ongi see, mida uurisin, ja mida teada sain. Aga küsimusi koostades jäin ma mõtlema, et kas lähtun ikka õigesti. Hoidsin oma eesmärgi koguaeg silme all, kohanemisprogrammide tulemuslikkus ja mõju pagulaste hinnangul, ja selle kaudu proovisin intervjuu küsimusi luua. Proovisin teha alguses soojendavaid küsimusi, et teada saada, kaua nad siin olnud on, ja kuidas neid vastu võetud on meie kodumaale. See küsimuste koostamine pole üldse nii lihtne kui ma arvasin.

Natuke sain jälle oma sissejuhatust muuta. Leidsin, et viitamises on mul ikkagi vigu veel ja proovisin need korda saada, loodan, et liikusin ikka õiges suunas ja midagi hullemaks ei muutunud. Juba vaikselt hakkas kartma, et äkki kui see töö muudkui edeneb ja edeneb, siis ühel hetkel ootab mind ees selline situatsioon, kus ma kahtlen, kas ma ikka teen õigesti. See ei oleks mul esimene kord.

Prooviintervjuu küsimused olid väga olulised, kuna ma planeerisin neid kasutada ka oma intervjuus, aga kuna ma tegin prooviintervjuu jaoks liialt palju ebaolulisi küsimusi, siis otsustasin kümnest küsimusest jätta alles mõned olulisemad, sest aega hakkas väheks jääma ja mina, kursavennad-õed olime juba päris palju helistanud ja kirjutanud ning öeldi, et kui saab intervjuuerida, siis mõistlikum interneti teel ning siis ma koostasin uued küsimused. Ma arvan, et

ma oleksin seda varianti võinud kohe kaaluda, et teen interneti vahendusel, kuna siis pole neil ka seda hirmu. Ikka kardetakse, et vastatakse valesti või siis suhtlemisel tekivad keelebarjäärid.

26.04.2017

Viimasest sissekandest on juba mõnda aega möödas, aga ma olen väga usinalt oma teadusartikliga tegelenenud ja olen lõpuks jõudnud ka sinna punkti, kus on tunne, et olen täiesti eksinud. Ma juba arvasin ja lootsin, et seda emotsiooni ei tekigi. Olen teinud parandusi, muutnud teooria osa ja tegelenud intervjuudega. Ma ausalt öeldes ei jõu ara oodatagi, et see kõik läbi saaks ja õnnestuks ka. Viimasel ajal tunnen, et ei saagi sellega hakkama, aga ma ei taha alla anda, sest nii palju on juba vaeva nähtud.

Lihtsalt pagulasi on olnud jube raske leida, sest ma ei tea, kas inimestel pole aega või nad lihtsalt ei taha vastata, aga ma proovin nii kaua kui ma need vastused saan. Üritan endas motivatsiooni leida, et sellega jätkata, sest päris pikalt olen selle töö sees olnud ja üks ja sama teema on minu jaoks juba kuidagi väsitav ja võtab kogu mu motivatsiooni endasse.

See oli minu allaandmise hetk, kuna palju e-meile oli juba saadetud, kus mulle ei vastatud või kui vastati, siis negatiivselt ja sama toimus ka minu kursakaaslastega, kes olid helistanud ja kirjutanud erinevatele koolitajatele, kes tegelesid pagulastega ja varjupaikadesse, kus pagulased elasid ning pidevalt öeldi, et pagulased on väsinud intervjuudest ja nad ei pruugi vastata. Lisaks sellele pidin ma pisut teemat muutma ja ebaolulise teooria ära kustutama, mida polnud vaja ning uut lisama – see kõik tekitas minus frustratsiooni ja mõistsin, et tuleb midagi muud välja mõelda. Sellega, mina kui uurija polnud arvestanud ja ei oodanud aimata, et nii võib juhtuda. Kohanemisprogrammi tulemuslikkuse ja mõju teemaga seoses jäi see mu viimaseks sissekandeks, kuna ma ei saanud seda teemat edasi uurida ja otsustasin koostada autoetnograafilise uurimuse.

Sissekannetest ma õppisin kõige enam seda, et oleksin pidanud endale kohe plaani paika panema, et võib juhtuda selline olukord, kus ma ei saavuta oma eesmärki, aga mina tegelesin rohkem sisuga, mitte praktilise poolega ja lõpuks viis see mind sinna, kus ma jäin ajahätta ning pidin suure osa tehtud tööst ära muutma. Uurija peaks arvestama erinevate situatsioonidega, olgu siis need positiivsed või negatiivsed ja oskama sellelt lähtudes kohanema uue olukorraga.

E-kirja vahetused erinevate isikute ja organisatsioonidega

Kõige rohkem õppisin ma e-kirja vahetustest, sest nende käigus ma mõistsin, et saab loota vaid iseendale. Ma tean, et inimestel on kiire ja aega napib, aga ma usun, et keegi nendest oleks

saanud mind kuidagi ikka aidata.

Ma kirjutasin väga erinevatele kontaktidele, ka ühest ja samast organisatsioonist erinevatele inimestele, kes tegelesid erinevatel teemadel pagulastega, aga kahjuks paljud ei vaevunud ka vastama. Panen kirja kirjavahetuse nende inimeste ja organisatsioonidega, kes mulle vastasid, aga privaatsuse tõttu jätan nimed ja organisatsioonid avalikustamata. Kirjaga kaasnes ka fail minu tutvustuse ja küsimustega.

1.KIRJAVAHEATUS

MINA:

Tere,

Kirjutan teile seoses oma uurimistööga: minu teemaks on kohanemisprogrammide mõju ja tulemuslikkus ning ma vaatasin, et ka teie olete korraldanud teatuid koolitusi pagulastega seoses. Pöördungi teie poole abipalvega, et kas te oskate mulle soovitada kedagi, kes on tegelenud pagulastega ja oskaks mind aidata teatud küsimustega kohanemisprorammmidega seoses.

Tervitades,

Gerda-Liis

VASTUS:

Tere Gerda-Liis,

Soovitaksin sinul pöörduda kas Pagulasabi või Johannes Mihkelsoni keskuse poole. Need organisatsioonid tegelevad Eestisse saabuvate pagulaste kohanemisega ja koolitavad tugiisikuid. Meie töö on rohkem seotud pagulastega väljaspool Eestit – sisepõgenikega Ukrainas ja Süüria pagulastega Türgis, Jordaania ja Liibanonis.

Muidugi olin ma vastuse eest väga tänulik, kuid mul polnud mõtet nende keskuste poole enam pöörduda, kuna üks kursakaaslastest oli juba sealt uurinud ja saanud negatiivse vastuse. Olin taas alguspunktis tagasi.

2.KIRJAVAHEATUS

MINA:

Tere,

Kirjutan teile seoses oma uurimistööga: minu teemaks on kohanemisprogrammide mõju ja tulemuslikkus ning ma vaatasin, et ka teie olete korraldanud teatuid koolitusi pagulastega seoses. Pöördungi teie poole abipalvega, et kas te oskate mulle soovitada kedagi, kes on tegelenud pagulastega ja oskaks mind aidata teatud küsimustega kohanemisprogrammidega seoses.

Tervitades,

Gerda-Liis

VASTUS:

Tere!

Aitäh kirja ja huvi eest. Kohanemisprogrammi osas oskab teid kõige paremini aidata seda pagulaste jaoks läbiviiv IOM Eesti büroo (iomtallinn@iom.int).

Sinna ma ka pöördusin, aga kahjuks vastust ma ei saanud. Samuti ei vastanud mulle neli teist isikut, kellele ma olin kirjutanud. Vahepeal ma suutsin oma artiklit jälle muuta ja ka küsimusi, siis saatsin pisut teissuguse kirja kuuetele isikule, kellest vastas mulle üks.

MINA:

Tere,

Kirjutan teile seoses oma uurimistööga. Nimelt hetkel uurime Tallinna Ülikoolis teiste üliõpilastega pagulasi. Minu teemaks on kohanemisprogrammide tulemuslikkus pagulaste õpikogemustest lähtudes. Otsustasin teie poole pöörduda, kuna teie tegelete pagulastega ja äkki oskaksite mulle soovitada, kuhu ma peaksin pöörduma või jagada kontakte, kellega saaksin intervjuu läbi viia, kasvõi e-maili teel. Ma tõesti südamest loodan, et saate mind aidata kuidagi.

Lisasin intervjuu igaksjuhuks manusesse, kui soovite vaadata.

Tervitades,

Gerda-Liis

VASTUS:

Tere Gerda-Liis

Sain Sinu päringu.

Kahjuks ei ole meil mõistetavatel põhjustel võimalik anda ühtegi konkreetset pagulase kontakti.

Küll aga lihtsalt täpsustaksin, et Siseministeerium käsitleb kohanemisprogrammina uussisserändajatele mõeldud programmi, kus nad saavad infot nii Eesti ühiskonna, praktiliste teenuste, õppimise, töötamise jmt kohta (www.settleinestonia.ee) ja siin räägime seega teistlaadi sihtrühmast.

MINA:

Aitäh vastuse eest!

Mõistan, et te ei saa kontakte anda, aga kas kellegi kaudu ei saaks neile kuidagi edastada, neilt uurida, et kas nad sooviksid osaleda? Ma ei kasuta intervjuus nende andmeid ja see on ka seal failis kirjas. Kasvõi mingit kontaktisikut, kelle kaudu ma saaks nendega suhelda. Ma juba sealt uurisin ka, aga mõistan, kui te ei saa aidata.

Kõike head,

Sealt ma rohkem vastuseid ei saanud ja saan väga hästi aru, et kellegi kontakte ei tohi lihtsalt jagada, aga ma arvan ja usun, et kui oleks rohkem aega ja tahtmis, siis oleks olnud võimalik edasi uurida ja ehk oleks vastajal õnnestunud saada mingit informatsiooni või soovitada, kedagi, kes oleks osanud mind aidata. See olukord muutis mind küll väga kurvaks ja pani mõtlema, et kas tõesti meil räägitakse meedias ja ühiskonnas nii palju pagulastest, aga samas on nad meie jaoks täiesti kättesaamatud. Tahetakse, et nad integreeruksid, aga neilt võetakse võimalus suhelda, sest kõik koolituste ajad ja kohad on varjatud.

3.KIRJAVAHETUS

MINA:

Tere,

Kirjutan teile seoses oma teadusartikliga, mille eesmärk on teada saada kohanemisprogrammide tulemuslikkusest pagulaste õpikogemustest lähtudes. Kahjuks ei ole ma hetkel veel leidnud pagulasi, keda intervjuuerida. Siseministeerium soovitas mul pöörduda teie poole. Ma saan aru, et pagulaste kontakte ei saa jagada ja ma ei kasuta oma teadusartiklis ka nimesid. Panin ühe faili ka manusesse, kus on kõik täpsemalt kirjas ja küsimusi ei ole ka väga palju ning mulle sobiks ka täiesti e-maili teel suhtlemine, aga minu mure nüüd seisnebki selles, et kas te oskate soovitada mul kuhu pöörduda, et kasvõi läbi mingi kontaktisiku pagulastega suhelda. Ma usun, et see ei ole oluline ainult minu jaoks, vaid ka nende, et nad saavad peegeldada oma kogemusi.

Ma ei oska enam kelleltki küsida ja ma väga väga loodan Teie abile!

Vastust ootama jäädes,

Gerda-Liis

VASTUS:

Tere!

Siseministeerium ongi asutus, mis vastutab Kohanemisprogrammi pakkumise eest. Eestis rahvusvahelise kaitse saanud ning Kohanemisprogrammis osalenud isikute konkreetseid kontaktandmeid tulenevalt andmekaitse seadusest Siseministeerium jagada ei saa. Isikutega kontakti saamiseks soovitan ühendust võtta kas [Vao majutuskeskuse](#), [Johannes Mihkelsoni Keskuse](#), [IOM Eesti](#) või [Eesti Pagulasabiga](#), kes puutuvad kokku rahvusvahelise kaitse saajate ning nende tugiisikutega.

Manusesse lisatud küsimustiku puhul soovitan muuta „kohanemisprogrammid“ mitmusest ainsusesse, kuna Eestis pakutakse ühte kohanemisprogrammi kui tervikut, mis koosneb erinevatest moodulitest. Teise küsimuse soovitan ümber mõelda, kui Te ei taha vastuseks, et see on kohustuslik. Eestis rahvusvahelise kaitse saanud isikutele on välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seadusest tulenevalt kohustus osaleda kohanemisprogrammi rahvusvahelise kaitse moodulis.

See kirjavahetus oli minu jaoks väga oluline, kuna siin selgus ka see, et minu töös oli ebaselget informatsiooni. Aruannetest ja riigi lehtedest lugesin pidevalt välja, et kohanemisprogramm on

soovituslik, aga seal all on ilmselt mõeldud sisserändajaid. Pagulastele on kohustlik, samuti lugesin ka selle kohta, et kohanemisprogramme on mitmesuguseid, kuig tegelikult on neile suunatud vaid üks. Siit selgus, et allikaid tuleb kriitiliselt vaadata ja kontrollida, aga kuna informatsiooni pagulaste kohta on vähe, siis ei osanud arvata, et see valeks osutuks. Minu jaoks väga suur õppimiskoht. Kuigi ma siit ei saanud ka kontakte, kõik need asutused olid juba uuritud, siis pidin uusi võimalusi otsima.

Mul õnnestus saada Suurperede Liidu kaudu üks tugiisik, aga kuna see oli nii viimasel hetkel, siis lõpuks ei saanud ka sealt abi, aga otustasin ikkagi kirjutada. Lihtsalt situatsioon oli selline, et ma ei oleks oma tööd valmis jõudnud, kuna intervjuu protsess oleks pikaks kujunenud.

VASTUS:

Tere, Gerda-Liis!

Aitäh pöördumast.

Nagu sa arvata võid, siis sarnaseid pöördumisi jõuab pagulasteni ning nende tugiisikuteni palju. Ma saan nende käest loomulikult küsida, kas nad on nõus, kuid ma kohtun nendega alles järgmisel nädalal, mis on ilmselt teie jaoks liialt hilja. Igal juhul peate arvestama, et tõlk tuleb teil endal organiseerida – pere ei räägi inglise keeles ning eesti keele oskus nii hea ei ole.

Vaatasin ka küsimusi ning minu meelest on need väga keerulised ja üldised ning pagulasel võib olla nendele väga keeruline vastata. Samuti on teenuse edukust (ma ei tea küll, mida te täpselt kohanemisprogrammi all silmas peate?) keeruline hinnata, kui oled ise alles teekonna alguses.

See e-mail pani tõuke kirjutama autoetnograafilist uurimust, sest tegelikult kõik need kirjavahetused on mulle õpetanud midagi. Ja ma alguses mõtlesin, et minu tulem ongi see, et pagulasi lihtsalt ei saa intervjuuerida ja see kõik jääbki sinnapaika. Aga siis õppejõud toetas ja avas mu silmad, et selle protsessi käigus kujuneski minu töö aluseks uurijapäevik ja e-kirja vahetus. Ja see on olnud väärt kogemus.

JÄRELDUSED

Minu autoetnograafia tulemus tuleneb minust endast. Töö alguses tahtsin saada vastust küsmusele, et milline on minu kogemus pagulaste kohanemisprogrammi uurijana, aga selgus, et sain uurijana mitu kogemust. Analüütiline autoetnograafia oli väga suureks abiks kogemuste

mõtestamisel, kuna ma analüüsisin analüüsi, mis minu arvates paneb väga põhjalikult mõistma õpitut ja kogetut.

Minu kogemus on see, et praegu on väga aktuaalne teema Eestis pagulased, aga ühele tavalisele üliõpilasele ei anta võimalust nendega suhtlemiseks ja anda neile hääl rääkimiseks, mida nemad tunnevad või arvavad. Samuti kogesin ka seda, et koolitused, mis pagulastele on suunatud ei ole avalikkusele kättesaadavad, mitte kuskilt ei selgu, kus või millal koolits toimub, ometigi tahetakse, et pagulased integreeruksid, aga neile ei anta võimalust tavainimeste suhelda. Ma kogesin veel seda, et uurijana oleksin võinud paljusid asju teisiti teha ja käituda, keskendusin liialt teoreetilisele osale, mis jättis mind intervjuueeritavate leidmisel ajahätta, kuigi ma positiivseid vastuseid e-kirja vahetustest ei saanud, siis võimalik, et oleks rohkem aega olnud, oleksin leidnud ka õige inimese, kelle abiga oleksin oma esmasele tööle vastused saanud. Ma usun, et pagulaste uurimine oli üheks väga suureks õpetuseks ja kogemuseks.

Minu autoetnograafia kirjutatud nii mulle kui ka teistele ning usun, et teistel on minu kogemustest võimalik õppida ja tänu sellele paljusid asju teisiti teha. Minu autoetnograafiast väljendub ka see, et oleksin võinud teisiti tegutseda ja kui palju ma oma kogemustest õppisin.

KOKKUVÕTE

Autoetnograafia on uurimismeetod, mis andis minule kui uurijale võimaluse oma kogemuse uurimiseks. Eesmärk oli uurida ennast ja enda kogemust. Sõnastasin ka töö alguses küsimuse, millele ma tahtsin vastust saada ja autoetnograafiline uurimus saabki alguse mingi probleemi või uurimisküsimuse määratlemisest. Minu küsimuseks oli, et milline on minu kogemus uurijana uurides pagulastele suunatud kohanemisprogrammi ja vastuse esitasin analüüsi tulemusena.

Kogemus on mingis tegevuses omandatud teadmine, mille ma sain uurides pagulasi ja kohanemisprogrammi. Pagulased on isikud, kes on sunnitud oma kodumaalt lahkuma, sest neid kiusatakse taga, kas rassi, usu, rahvuse, sotsiaalsesse gruppi kuulumise või poliitiliste veendumuste tõttu ning selleks, et nad uues ühiskonnas hakkama saaksid, organiseeritakse neile kohanemisprogramm, mille eesmärk on toetada kohanemist ja hilisemat lõimumist.

Tunnen uurijana, et sain oma küsimusele vastuse ja töö koostamise käigus õppisin nii mõndagi uut. Kuid ma leian, et on veel palju, mida uurida.

ALLIKAD

Riigikontrolli aruanne, 2016. *Riigi ja kohalike omavalitsuste valmisolek võtta vastu rahvusvahelise kaitse taotlejaid ja saanuid*. Tallinn.

Siseministeerium. 2014. *Kohanemisprogramm aitab uussisserändajatel Eestisse sisse elada*. <https://www.siseministeerium.ee/et/uudised/kohanemisprogramm-aitab-uussisserandajatel-eestisse-sisse-elada> [2016, oktoober 4]

Välismaalaste seadus 13.08.2014. a määrus nr 32 (2014).

<https://www.riigiteataja.ee/akt/122082014005> [2016, detsember 19]

Eesti Pagulasabi. *Kes on pagulane?*

<http://www.pagulasabi.ee/kes-on-pagulane> [2016, oktoober 2]

Haruoja, M., Meior, M., & Dusman, A. 2007. *Pagulased eile, täna, homme*. Ida-Virumaa integratsioonikeskus.

Kallas, K., & Kaldur, K. 2011. *Eesti rahvusvahelise kaitse saanud isikute hetkeolukord ning integreeritus Eesti ühiskonda*. Tartu: Balti Uuringute Instituut.

MINAS-5. 2011. *Rahvusvahelise kaitse saanud isikute integratsioon Eesti ühiskonda: olemasoleva süsteemi kaardistus ja ettepanekud*. Tallinn.

Rannut, Ü. 2009. *Kohanemisprogramm kolmandate riikide kodanike lõimimiseks Eestis*. Tallinn.

Riigiteataja. 2014. *Kohanemisprogramm*.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/122082014005> [2016, detsember 19]

Immissoft OÜ. *Ekohanemisprogramm uusimmigrantidele*.

<http://www.integrationresearch.net/ekohanemisprogramm-uusimmigrantidele.html> [2016, oktoober 4]

Rannut, Ü. 2009. *Uusimmigrantide keeleõppe motivatsioonist ja õpetamise meetodikast*.

Immisoft/IRI e-publikatsioonide sari „*Uusimmigrantide keeleõppe korraldus ja metoodika*“.

Immisoft OÜ. [2016, oktoober 4]

[file:///C:/Users/My/Downloads/Fail_Ulle%20Rannut.%20Uusimmigrantide%20keele%C3%B5ppemotivatsioonist%20ja%20keele%C3%B5ppe%20metoodikast%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/My/Downloads/Fail_Ulle%20Rannut.%20Uusimmigrantide%20keele%C3%B5ppemotivatsioonist%20ja%20keele%C3%B5ppe%20metoodikast%20(2).pdf)

[5ppemotivatsioonist%20ja%20keele%C3%B5ppe%20metoodikast%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/My/Downloads/Fail_Ulle%20Rannut.%20Uusimmigrantide%20keele%C3%B5ppemotivatsioonist%20ja%20keele%C3%B5ppe%20metoodikast%20(2).pdf)

Kultuuriministeerium. 2014. 2008-2013 *vajadus ja teostatavusuuringute lõpparuanne*.

Kultuuriministeerium. 2014. *Eesti lõimumiskava 2008-2013 lõpparuanne*.

Kultuuriministeerium. 2016. *Lõimuv Eesti 2020*.

http://www.kul.ee/sites/kulminn/files/lyimuv_eesti_2020.pdf [2016, detsember 19]

Valitsus. 2015. *Täpsustatud tegevuskava Euroopa Liidu ümberasustamise ja ümberpaigutamise tegevuste elluviimiseks*. Tallinn.

https://valitsus.ee/sites/default/files/content-editors/failid/vastuvotmise_tegevuskava_08102015.pdf

[2016, detsember 19]

[Pagulasseisundi konventsiooniga ühinemise seadus](#) 27.07.1951

<https://www.riigiteataja.ee/akt/78623> [2017, märts 23]

Kaasiku, I. 2015. Armastuse evolutsioon päästab pagulastehirmust. *Eesti Päevaleht*, 14. september

[2017, aprill 5]

<http://epl.delfi.ee/news/arvamus/armastuse-evolutsioon-paastab-pagulastehirmust?id=72439227> [

2017, aprill 5]

Eki, 2009. „*Eesti kirjakeele seletussõnaraamatu*” 2., täiendatud ja parandatud trükk. Eesti keele sihtasutus. Tallinn. [2017, aprill 20]

<http://www.eki.ee/dict/ekss/ekss.html>

Kallaste, V. 2012. *Kogemustest õppimine lastevanemate arusaamades*. Andragoogika osakonna seminaritööd

https://andragoogika.tlu.ee/?page_id=307 [2017, aprill 21]

Puistaja, T. 2014. *Kogemuse mõistest perepärimuse välitööde näitel*. Magistritöö. Tartu

Peterson, K. 2014. *Autoetnograafiline uurimus: mina koolitajana*. Magistritöö. Tallinn

Habicht, A. 2012. *Kuidas kogeivad erivajadustega üliõpilased kõrgkooli õpinguid?* Andragoogika osakonna seminaritööd

ARTIKLID 2011

ARTIKLID 2012

ARTIKLID 2013

ARTIKLID 2014

ARTIKLID 2015

ARTIKLID 2016

ARTIKLID 2017

ARTIKLID 2018

ARTIKLID 2019

ARTIKLID 2020

ARTIKLID 2021

ARTIKLID 2022

ARTIKLID 2023

Otsi

Privaatsusreeglid

© 2025 Tallinna Ülikool | Haridusteaduste instituut | Andragoogika | CC BY-NC-ND 4.0